

A költő, aki tette a dolgát és elmondta, amit mondania kellett

Illyés Gyula húsz éve halott. 1983. április 15-én hunyt el a huszadik század egyetemes magyar irodalmának egyik meghatározó irodalmára – személyisége, aki néhány hónappal halála előtt, 1982. december 21-én interjút adott a Frankfurter Rundschau c. német lapnak. Két hónap múltán, 1983. február 20-án a délvidéki magyar irodalom egyik meghatározó irodalmára – személyisége, Bori Imre az újvidéki Magyar Szóban **Még Illyés Gyulától sem!** címmel szenvedélyes hangon utasította el Illyés néhány, mai szemmel nézve ártatlannak számító gondolatát. És újabb két hónap múltán a költő már halott volt. Mozgalmas, mondhatnánk „mozgalmi” időszak volt ez: nemcsak az Illyés- vagy Bori-botrány bolygatta meg az irodalmi kedélyeket, hanem ekkorra esnek az Új Symposion Sziveri-féle szerkesztőségének megpróbáltatásait jelentő kommunista pártaktívák szorgos ülésezései, gondos elvtársi közreműködéssel.

Mindenek előtt azonban lássuk Harry Schleicher ominózus írását:

Egy költő elmondja azt, amit a politikusoknak nem szabad

*Beszélgetés Illyés Gyula magyar íróval
a nemzeti jellegről*

Harry Schleicher (e.i.sz. Budapest)

Illyés Gyula, a magyar irodalom nagy öregje a nyugati látogatóval kivételt tesz. Voltaképpen a magyar költők nesztora, aki november 2-án töltötte be nyolcvanadik életévét, budapesti házában, a József-hegy-utcában még mindig végigdolgozza az egész délelőttöt. Ha Illyés Gyula, aki az 1938-ban megjelent könyvével, a Puszták népével Magyarország határain túl is figyelemben és elismerésben részesült, szokásos munkaritmusán egy interjú érdekében változtat, akkor ez jól mutatja annak fontosságát, hogy ő maga

mekkora jelentőséget tulajdonít a magyar kisebbségek problematikájának.

1977 vége, '78 eleje óta Illyés a magyar kisebbségek egyik legjelentősebb szószólója. Akkor szolt nyilvánosan először két nagy esszében a Magyar Nemzet c. budapesti napilapban a romániai Erdélyben élő, hivatalosan 1,7 millió lelket számláló magyar nemzeti kisebbségről. Ennek ellenére nem írta alá azt a levelet, amelyet 71 magyar értelmiségi intézett a Magyar Szocialista Munkáspárt vezetőségéhez, a Kormányhoz és a Parlament elnökéhez, amelyben szót emelnek néhány erdélyi nemzetársuk ellen irányuló, lehetséges perben. Ezt pusztán taktikai okokból teszi: a magyar irodalom nagy öregje elsődlegesen saját, individuális nyilvánosságát akarja megtartani. Illyés fiatalságának sok évét töltötte Párizsban, azóta áll közvetlen kapcsolatban a francia értelmiséggel. Minden bizonnyal ezért tartja jelentős mértékben politikailag felelősnek a Nyugatot, a Nyugat nyilvánosságát és kormányait a nemzetiségi kérdés igazságos megoldásának tekintetében.

A költő jelenleg sokkal kétségbeejtőbbnek látja Magyarország szomszédos államaiban a kisebbségek problematikáját, mint négy és fél évvel ezelőtt. Akkoriban a gondokat szinte kizárólagosan Romániára korlátozódottan látta. Ma Illyés számára magyar honfitársai, akik, mint kenyérszeletet a héja, úgy ölelik körül az anyaországukat, Csehszlovákiában és még Jugoszláviában is veszélyeztetve vannak.

A kommunista államok általános gazdasági és az ezzel együtt járó politikai hanyatlása különösen hátrányos a kisebbségek tekintetében. Míg Erdélyben a magyar értelmiség sértetlennek mondható, és így jobban meg tudja magát védeni, addig Szlovákia és Jugoszlávia városi központjaiban sikeresen hajtják végre a kisebbségek „magyartalanítását”, véli Illyés.

A romániai-erdélyi magyar kisebbség helyzetének objektív romlásával szemben Illyés némi ellentételezést abban lát, hogy mind Romániában, mind Magyarországon jelentős magyar népcsoportok a nemzeti problematikával egyre inkább tudatosan szembesül-

nek. Büszkén mondja, az Ellenpontok c. szamizdat folyóirat végre a kisebbség kérdésével is foglalkozik.

Illyés azon dolgozik, hogy Magyarországon, valamint külföldön erkölcsi és politikai támogatást szerezzen honfitársainak Erdélyben és másutt is. Eközben érveket sorol fel amellett, hogy ezáltal a magyar népcsoportoknak inkább az emberi jogait és kevésbé a nemzeti céljait kell védelmezni. „Az azonban tudathasadós állapotot jelez, ahogyan nyugaton leggyakrabban csak az egyéni emberi jogokért szállnak síkra, és eközben egész népcsoportok hiányzó kollektív, alapvető jogaitól pedig eltekintenek.”

Ebben a kérdésben Illyés kiemeli a nyugati világ kormányainak felelősségét, különös tekintettel Franciaországra és Nagy-Britanniára. Végülis ők a felelősek az 1920-as trianoni békeszerződésért. A Párizs melletti Trianonban megvont határok miatt Magyarország egykori területének a harmadára csökkent, és ennek következtében azóta nagyszámú magyar kisebbség kényszerül arra, hogy az anyaországán kívül éljen. Emiatt az agg költő a határok megváltoztathatatlanságának elvét a „Szent Szövetség doktrínájá”-hoz hasonlítja, amely a 19. században azt szorgalmazta, Európát örökre az öskonzervativizmus állapotában kell tartani.

„Szürrealista tudat kell ahhoz, hogy magunknak bemagyarázzuk, minden maradhat úgy, ahogy van”, mondja Illyés. A költőket nem azok az elvek kell, hogy vezéreljék, mint a politikusokat. Őket hivatásuk kényszeríti arra, hogy „a fennálló helyzeten javítsanak, és emiatt kimondják, mi az ami jó, és mi az, ami nem”. Ez jogosítja fel őt arra is, hogy kijelentse: „Ezek a határok igazságtalanok.”

Illyés Gyula nyilvánvalóan tudatában van kijelentése politikai horderejével, amikor módosító javaslatot tesz a helyzet megoldására. Nem pártfogolja feltétlenül az egykori magyar területek visszatérését Magyarországhoz. Az ő utópisztikus-irodalminak tűnő terve a közép-európai államok felbomlását irányozza elő, valamint az ezek helyébe a svájci modell alapján lépő kis, autonóm és önkormányzati képződmények létrejöttét. Ez jelenthetné a nemzetiségi problémák megoldását, és a francia forradalom kétes értékű örökségének, „a nemzetileg megbonthatatlanul egységes államok” eszméjének meghaladását. Ahogyan Magyarország 1918 előtt, úgy ragaszkodnak most az utódállamok ehhez az állameszméhez. Ezáltal megismétlik a korábbi magyar elmagyarosító politika hibáit, amely nem akarta elismerni a szlovák, vagy bármely más nemzeti kisebbség létét.

A beszélgetés másfél órája után fölsejlik az összegezés: Illyés Gyula kora előrehaladtával egyre inkább válik nemzetileg öntudatosná; költői tudatából olyan politikai eszméket fejleszt ki, amelyek hazája hivatalos politikájában aligha számíthatnak nyilvános támogatottságra. Nem csoda, ha önmaga teszi fel a költői kérdést, vajon akkor, amikor a magyar politikusok, különféle alkalmakkor magánjellegű elismeréseikkel illetik, az elismerés csak a költőnek szól-e, vagy talán a politikai gondolkodónak is.

„Nyilatkozataimat teljes mértékben szabadon teszem, és ehhez nem kell és nem is kérek főntről meghatalmazást”, erősíti meg. És ezt, kijelentéseinek tartalma alapján teljes mértékben el is hishetjük a magyar irodalom nagy öregének.

(Fordította B. J.)

Bori írása szinte napra pontosan két hónap múlva jelent meg a Magyar Szóban - húsz év távlatában el-tűnődhetünk azon, vajon mi tarthatott két hónapig? Viszont sokkal gyorsabb volt a honi sajtó: szerbre fordítva még ugyanazon a napon, azaz február 20-án megjelent Bori tiltakozása a belgrádi Borbában, míg a zágrábi Večernji list február 25-ei számában Bori választát helyeselve saját szerkesztőségi cikkében ítéli el Illyés „durva beavatkozását”-t Jugoszlávia bel- és külügyeibe.

1982 decemberében az Új Symposion Illyés Gyula nyolcvanadik születésnapja alkalmából megjelentette a költő egyik leghíresebb és legjelentősebb versét, az Egy mondat a zsarnokságról című költeményt. Habár a Symposion előbb jelent meg, mint a Frankfurter Rundschau interjúja, a későbbiekben minden bizonnyal az is közrejátszott a Sziveri-féle szerkesztőség május 9-ei menesztéséhez.

Húsz év távlatában érdekes lenne tudni azt is, vajon mi készítette Bori Imrét arra, hogy tiltakozó írását megírja, és hogy azt így kezdje:

„E sorok írója még egy-két héttel ezelőtt is abban a hitben ringatta magát, hogy a nyolcvan esztendőös Illyés Gyulát köszöntő cikkeinek sorát egy olyan tisztelgő írással zárhatja, amelyet az alkalom követelte emelkedettséggel bélelhet ki a költészetével való több évtizedes foglalkozás élményéről számot adó módon. Ez az esedékesnek hitt írás azonban már nem készült és nem is készül el. Időközben ugyanis kiderült, hogy a költő, „költői lényéből politikai eszméket fejlesztett”, nem pedig verseket csalt elő. Ezeket a politikai eszméket pedig el kell utasítanunk. Nem ez az első vitaközö-

elutasító megnyilatkozásunk Illyés Gyula nézeteivel kapcsolatban; annak idején az ő „ötágú síp” modelljét sem fogadtuk el.”

Elszomorító, hogy egy olyan kvalitású irodalomtörténész, mint Bori politikai okokra hivatkozva nem akarja az őt megillető módon köszönteni a „magyar irodalom nagy öregjé”-t (és nem „idős nagyjá”-t, mint ahogyan az ügyeletes fordító anno a német szöveget Bori számára lefordította). Függetlenül attól, hogy mit gondol Illyés politikai nézeteiről, talán jó lett volna a nyolcvan esztendősköltőt az őt megillető módon köszönteni - egy olyan tisztelgő írással búcsút venni tőle, „amelyet az alkalom követelte emelkedettséggel bélelhet ki”, annál is inkább, mivel a költő néhány hónap múlva már nem él. Persze, ezt Bori nem tudhatta, és természetesen ez csak az én elképzelésem az élet rendjéről.

Az első bekezdésben Bori elég hetykén kijelenti: ez még csak nem is az első eset, hogy Illyés Gyula nézeteivel szemben „vitakozó-elutasító” megnyilatkozást tesz. Annak idején az ő „ötágú síp” modelljét sem fogadta el. Minden bizonnyal azóta Bori Imre is másképp gondolja az ötágú síp modelljét, hiszen mostanság ő is fölvetette a „Délvidék”-et irodalmi fogalomtárába, és a Délvidék, mint olyan az egységes magyar nemzetre utaló fogalom, s ezáltal az egységes magyar irodalom megjelenítője is, mint ahogyan Illyés népmesei ihletésű és szépségű ötágú sípja. Azt ő is, mint irodalomtörténész és vele együtt bárki más is kétségbe vonhatja, vajon Illyésnek igaza volt-e az ötágú síppal - ez a szólás és véleménynyilvánítás szabadsága. Az viszont már más lapra tartozik, az efféle véleménnyel bírók „a kétszer kettő józanságát”-t próbálják megcáfolni.

*„Ne köntörfalazzunk hát, hanem közöljük, hogy Illyés Gyula 1982. december 21-én Harry Schleicher nyugatnémet újságíró közvetítésével a **Frankfurter Rundschau** című napilapban nemcsak a jugoszláviai magyarság és Jugoszlávia rossz hírét költi és terjeszti a nagyvilágban önkényes állításaival, hanem bele is avatkozik a jugoszláviai magyarság életébe és országunk bel- és külügyeibe. A nyugatnémet lap újságírója szerint „Illyésnek úgy tűnik, hogy a magyar honfitársainak helyzete... veszélyeztetve van Csehszlovákiában s még Jugoszláviában is.”*

Kár, hogy Bori a három pont helyét nem idézte a német interjúból, mivel ott Illyés egy másik csodaszép metaforája található, miszerint az elcsatolt területek

magyarsága úgy öleli körül Magyarországot, mint kenyérseletet a héja. Ez is nehezen cáfolható tény, olyanmire, hogy meg sem lehet cáfolni.

„Az is kiolvasható a szövegből, hogy Illyés Gyula a jugoszláviai magyar értelmiséget megalkuvónak a maga magyar nemzetiségével mit sem törődőnek tartja, olyannak, amely nemzetiségi tudata híjával van, képtelen tehát a „hatékony önvédelemre” is. Jugoszláviát többek között azzal is vádolja, hogy véghezvitte a „városi központok >>magyartalanításának<< a folyamatát.” Kétségtelenül olyan ember beszélhet csak így, akinek nincsenek alapvető ismeretei a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának és együttélésének jugoszláviai gyakorlatáról, mert másképpen nyilván nem szüntelen konfrontációban képzelné az életet, de nem sugallná az illegális szervezkedés szükségességének az eszméjét sem.”

Sajnos Illyésnek tökéletesen igaza volt abban, hogy a jugoszláviai magyar értelmiséget megalkuvónak és saját kisebbségével - ahogyan azt manapság mondjuk - mit sem törődőnek tartotta. Gondoljunk csak a már említett Symposium-ügyre. A Sziveri-féle szerkesztőség meghurcolásának perzekutorai magyarok voltak, a szerkesztőség fő bűne azonban nem a „magyarkodás” volt, hanem az, hogy olyan ultrabalos eszméket terjesztettek, amelyek a szerb nacionalista irodalomban (!) gyökereztek. Vagy említhetjük a kanizsai tanárok orgonahangversenyének esetét: vajon hány magyar „csúcsértelmiségi” állt ki mellettük, akiknek mindössze annyi bűnük volt, hogy részt vettek egy templomi hangversenyen, mivel még akkor is, a szocialista öngazgatású, el nem kötelezett testvériségben egységben, a Titó után is titói Jugoszláviában orgonák csak diplomákban voltak. Igaz, az egyik helyi, traktoristából avanszált magyar (!) párttitkár annak idején azt mondta, ugyan miért nem vittek egy „villanyorgonyát” a kultúrházba, amivel elkerülhették volna a későbbi kellemetlenségeket.

És azt is ma már jól tudjuk, a '70-es - '80-as évek langyos, alattomosan ölélnemzetietlenítése milyen hatalmas károkat okozott a délvidéki magyar közösség közösségi tudatában. Vajon az Egyházon kívül akkoriiban megemlékezett-e valaki is államalapító István királyunkról, a Szentről, Vörösmartyról, Kölcseyről, vagy az akár alig másfél, két évtizeddel azelőtti '56-os forradalomról és szabadságharcról. Egyedül Petőfi kultusza élt, egyrészt azért, mert hatása még egy évszázad múl-

tával is akkora volt, hogy azt képtelenség lett volna kitörölni az emberek tudatából, mivel akkor még nem léteztek Big Brotherek és Való Világok, vagyis az emberi agyakat még nem tudták olyan körmönfont módon lúgozni, másrészt Petőfit összekötötték a gyászos emlékü Petőfi-brigáddal, meg aztán az sem volt mellékes, Petőfi atyja, a jó öreg még Petrovics volt.

A jugoszláviai magyar értelmiség sajnos valóban képtelen volt a „hatékony önvédelemre”, mert ha ez nem így lett volna, akkor ma nem ott tartanánk, ahol tartunk. A városi központok magyartalanítása is végbe ment. Míg a hetvenes években Újvidéken minden további nélkül magyarul érdeklődhettünk egy-egy utca, vagy intézmény után, addig a nyolcvanas évek elején a magyarul kérdezőnek már olyan kereskedő után néztek a Nork áruházban, aki tudott is magyarul és próbáljunk meg most érdeklődni vagy kérdezősködni az anyanyelvünkön - jó, ha megússzuk verés nélkül. És ez még csak nem is költői túlzás.

Azt is jól tudjuk, a bőrünkön tapasztaltuk, mit jelentett a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságnak és együttélésének jugoszláviai gyakorlata: a XX. század végére beérett a keserű gyümölcs, a horvátországi, a boszniai és a kosovói háborúk vérben úszó valósága.

„Közben nagyon riasztó, ahogy egy délelőtti másfél órás csevegés során (az újságíró információja szerint ennyi ideig tartott beszélgetése Illyéssel) kiszabadítja az irredentizmus szellemét a múlt palackjából és európai körútra indítja, amikor kijelenti, hogy a trianoni határok „igazságtalanok”, éppen ezért a mai országhatárok sem sérthetetlenek. Felszólítja tehát Franciaországot és Nagy-Britanniát, hogy avatkozzanak be többek között Jugoszlávia belügyeibe is a nemzetiség védelmében, minthogy - Illyés Gyula állítása szerint - az övéké a „politikai felelősség” a történetek miatt. Szemmel látható, hogy a mai európai politikai helyzet alapvető posztulátumait (ezek között van - Helsinki óta - a jelenlegi országhatárok sérthetlenségének, az egymás életébe, belügyeibe való be nem avatkozásnak az elve is) tagadja az európai közvélemény szeme előtt revíziós nézeteivel.”

Bori ismét csak részben idézi Illyést. Ő ebben az interjúrészben, amelyre Bori itt hivatkozik, a trianoni békeszerződés igazságtalansága mellett még azt is elmondja, az 1920-as békeszerződéssel Magyarország területének kétharmadát elveszítette és ennek követ-

keztében nagyszámú magyar kisebbség kényszerül arra, hogy hazáján kívül éljen. Az utódállamok legelvakultabb nacionalistái sem állíthatják, hogy a trianoni határok igazságosak lennének. Ők legfőjebb áldhatják szerencsésüket, hogy a történelemben volt egy olyan pillanat, amikor érdemtelenül jutalmazták őket a nagyhatalmak. Az már a sors fintora, és igazsága, hogy ezzel a hihetetlen nagy szerencsével nem tudtak élni. Bár, Helsinki óta a határok sérthetetlenek - Bori és mások szerint is -, ennek ellenére a francia-brit védenc Jugoszlávia február óta már nevében sem létezik, Csehszlovákia sincs már és a dicső Szovjetunió is már csak a múlt egy fájó emléke. Viszont a II. világháború fő bűnösének tartott Németország 1989 óta újra egy!

Illyés ebben a részben a határok megváltoztathatatlanságának elvét a Szent Szövetség doktrínájához hasonlítja, amelyben az orosz, az osztrák és a porosz fejedelem szövetségük révén az örök békét akarta létrehozni. Mi már azt is jól tudjuk, tervükből mi maradt, és azt is tudjuk, a történelem tulajdonképpen a határok megváltoztatásának történelme.

„A maga bevallása szerint a **költő** jogán mondja mindazt, amit Harry Schleicherrel folytatott beszélgetése során mondott. Felettébb kényes, korántsem ártatlan mandátummal ruházta fel és olyan jogokkal ajándékozta meg önmagát, amilyeneket a múlt század nagy romantikusai sem követeltek meg maguknak. De Illyés még tovább megy: a költő tévedhetlenségének az elvére is esküdni akar. Azt hiszi, hogy költőként joga van, mint nyilatkozta, hogy a politikusoknak (de a politikusok helyett is), és a világnak a szemébe mondja, „mi a téves és a rossz”. Azt talán még el lehetne hinni, hogy a költő, a remekművében, esetleg sebezhetetlen és „tévedhetetlen”, de nem az, amikor azokat a kijelentéseket teszi, amelyeket a **Frankfurter Rundschau** közölt. Ilyenekhez még a „magyar irodalom doyenjének”, „idős nagyjának” (ezek a német újságíró minősítései) sincs joga!”

Ahogy Bori megvonja Illyéstől a megszólalás és véleménynyilvánítás jogát, ugyanúgy megkérdőjelezhetnénk most mi is Bori jogát a véleményalkotásra. Ezt természetesen nem tesszük, és nem mondjuk soha: **Még Bori Imrétől sem!**, mert ha ő akkor úgy érezte, neki azt le kell írnia, amit leírt, lelke rajta, de az ő logikáját követve, ha Illyésnek nem lett volna joga elmondani azt, amit elmondott, akkor Borinak sem lett volna joga bírálni Illyést. Így tulajdonképpen a fegyver vissza-

felé sül el: Bori „Felettebb kényes, korántsem ártatlan mandátummal ruházza fel és olyan jogokkal ajándékozta meg önmagát, amilyeneket” elvitat Illyéstől. De ő még tovább megy: az irodalomtörténész tévedhetetlenségének az elvére is esküdni akar. Azt hiszi, hogy irodalomtörténészként joga van, mint vitacikkében írta, hogy a politikusoknak (de a politikusok helyett is), és a világnak a szemébe mondja, „mi a téves és a rossz”. Azt még talán el lehetne hinni, hogy az irodalomtudós a remekművében esetleg sebezhetetlen és „tévedhetetlen”, de nem az, amikor azokat a kijelentéseket teszi, amelyeket a **Magyar Szó** hasábjain közöl. Ilyenekhez még a délvidéki magyar irodalom doyenjének, nagy öregének (ezek az én minősítéseim) sincs joga! (Az utolsó mondatot csupán a visszafelé elsülő fegyver kedvéért írom, jómagam, meggyőződéses demokrata lévén, mint ahogyan azt fentebb már említettem, a szó-lás jogát senkitől nem vonnám meg, még ha lenne is hatalmam rá!)

És demokrataként Illyéstől sem vitathatnám el, még ha akarnám is: a trianoni határok igazságtalanok!

„S ha már idejutottunk, hadd jegyezzük meg azt is, hogy a valamikori szürrealista költő, hatvan év után „irrealista” politikai receptíróvá vált: a közép- és kelet-európai országoknak a maga „svájci modelljét” kínálja fel, és teszi, ebben bizonyosak vagyunk, minden reális történelmi-politikai valóság nélkül.”

Ebben sajnos igaza van Bori Imrének, nevezetesen abban, hogy az Illyés-i „svájci modell” nem valósítható meg Közép- és Kelet-Európában. Ahhoz, hogy az működhessen, olyan évszázados demokráciára van szükség, mint amilyen Svájcban van. Akkor, amikor az Európai Unió kapujába érkező Csehországban és Szlovákiában mind a mai napig életben vannak a faji alapon hátrányosan megkülönböztető Benes-dekrétumok, vagy az alig néhány éve véget ért (vagy felfüggesztett ?!) balkáni háborúkra gondolunk, akkor tényleg nincs semmi reális történelmi-politikai valóság alapja bármilyen kantoni- vagy autonómia-rendszereknek!

*„Nincs hát szükség bizonygatni sem, hogy mennyire elrugaszkodott a realitásoktól Illyés Gyula. Ezt, végezetül, az is bizonyítja, hogy a jugoszláviai magyarságnak is fogadatlan prókátora akar lenni Nyugat-Európában, hogy így annak létét a világpolitika, a nagyhatalmak játékszerévé tegye. A nyugatnémet újságíró szó szerint idézi cikke utolsó bekezdésében Illyést, aki azt mondta, hogy „kijelentéseimet teljesen szabadon adom...”, mi ellenben annak örültünk volna, ha ezzel a „szabadságával” nem él vissza, mint ahogy visszaélt, amikor a **Frankfurter Rundschau** újságírójának nyilatkozott.”*

Elég nagy és fellengzős szavak. Illyés nem akart a fogadatlan prókátorunk lenni, csupán elmondta egy független értelmiségi félelmeit a határon túlra szakított honfitársaival kapcsolatban. Arról pedig, hogy a világpolitika és a nagyhatalmak játékszerévé váltunk volna, két dolog jut eszembe. Egyik: mindig is a világpolitika és a nagyhatalmak játékszeréi voltunk - gondoljunk csak a trianoni békeszerződésre, '56-ra, amikor a nagyhatalmak cserben hagytak bennünket, vagy napjaink európauniós tragikomédiájára. A másik: azidőtájt, amikor Bori Imre cikke íródott az újvidéki Bölcsészettudományi Kar egyik sötét folyosóján megállított és félrehívott egy egyetemista társam, akit nem vettünk túl komolyan, férfiasan bevallva, egy kissé süsünek tartottunk, és azt mondta:

- Te, vigyázz nehogy úgy járd, mint én!
- Miért, te hogy jártál? - kérdeztem.
- Tegnap belekerültem a világpolitikába.
- ?
- Írtam az ENSZ-nek, és azóta benne vagyok!

Hogy az a derék egykori egyetemista miről írt az ENSZ-nek, arra már nem emlékezem, annak viszont nagyon örülök, hogy annak idején volt egy költő, magyar költő, aki tette a dolgát, és elmondta, amit el kellett mondania.